

Heemkundekring Sankt-Tolbert Vaals

Nieuwsbrief Nummer 37 - Oktober 2012

Obstakel

De gemeente Vaals is drukdoende het grensstadje een verbeterd aanzien te verschaffen. Maar daarbij heeft de gemeente ook oog voor de obstakels in de plaats. Via recentelijk verschenen berichten in de regionale pers is dit nog eens bevestigd. Eindelijk is het oog gevallen op het wel grootste obstakel van Vaals, het Esso-tankstation aan de Maastrichterlaan. Met alle respect voor de ondernemer, die dit bedrijf in de jaren vijftig van de vorige eeuw opbouwde op de plek van een uitgebrand klooster, kan men zich nu afvragen hoelang de gemeente Vaals nog de

verantwoording neemt dit bedrijf in haar gemeente op deze plek te dulden. Bouwtechnisch, milieutechnisch, veiligheidstechnisch en esthetisch past dit gebouw niet in het nieuwe plan Maastrichterlaan. Een goed gesprek tussen gemeente en Esso kan leiden tot een voor iedere instelling aanvaardbare oplossing. Lees ook: www.sankttolbert.nl/publicaties/persberichten/imagenes_en_pdf/Verplaatsen%20tankstation%20optie.pdf

Op de foto het voormalige klooster van de zusters Clarissen-Capuciniessen, gebouwd in 1904-1905. De Tweede Wereldoorlog had grote gevolgen voor de zusters en het klooster. Op 5 oktober 1942 werd door Engelse bommenwerpers niet alleen Aken maar ook Vaals gebombardeerd. Blijkbaar wist men niet precies waar de grens tussen Nederland en Duitsland lag. Een flink aantal gebouwen waaronder het Clarissenklooster werd door brandbommen getroffen. Het grootste deel van het klooster ging verloren in de vlammenzee. Alleen een deel van het voorpand aan de Maastrichterlaan bleef gespaard. Hiervan is nu nog iets te zien.

Dialectstudie

Sanne Hoffman, studente aan de Radbouduniversiteit Nijmegen heeft haar masterscriptie Duits, waaraan leden van Sankt Tolbert hebben meegeholpen, afgerond. De titel: 'Dialekt am Dreiländereck' *Eine Vergleichsstudie bezüglich Dialektgebrauch, Dialektattitüde und Dialektstruktur in den Grenzorten Gemmenich*

(Belgien), Vaals (die Niederlande) und Laurensberg (Deutschland)

Wie de de resultaten van de studie (80 blz. A4-formaat) wil bekijken kan dat in het archief van Heemkundekring Sankt Tolbert. Voor het via e-mail ontvangen van de scriptie moet u contact op te nemen met de secretaris leo.junggebur@planet.nl

Monseigneur Nolens

In Vaals is een straat (tegenover het kerkhof aan de Seffenterstraat) naar deze priester-staatsman genoemd. Het archief van de invloedrijke Venlose priester-staatsman Wiel Nolens kan nu digitaal bekeken worden. Op vrijdag 28 september heeft gouverneur Theo Bovens het startsein gegeven in Abdij Rolduc te Kerkrade, de plek waar hij een deel van zijn opleiding

volgde en later ook zelf les gaf. Nolens behoort tot de meest vooraanstaande politici van de 20e eeuw. Zijn omvangrijke archief is een bijzonder rijke bron voor geïnteresseerden in de geschiedenis van Nederland en van Limburg in het bijzonder. (Bron: Nieuwsbrief 334 Bisdom Roermond www.bisdome-roermond.nl/nieuws/detail.php?ID=1426)

Dialectmiddag

Op zondag 21 oktober organiseerde Heemkundekring Sankt Tolbert in samenwerking met Guus Erven en Jo Kern een dialectmiddag. Er werden mooie gedichten en verhalen in het 'plaatselijk' dialect voorgedragen door voorlezers / auteurs uit Vaals, Lemiers en Vijlen. Het was voor het eerst dat een dergelijke uitvoering

plaatsvond en er waren 100 toehoorders. Het is de bedoeling er een jaarlijks terugkerend gebeuren van te maken. Een succes!

Grand Tour: vakantie voor de 18de eeuwse bovenklasse

De vakantieperiodes zijn voorbij en veel Nederlanders zijn weer terug uit het zuidelijke landen. In de 18e eeuw bestond er nog geen auto- of treinvervoer en waren vakantiereisjes voorbehouden aan de bovenklasse. Jongens uit de

bovenklasse namen vaak deel aan een rondreis door Europa, de Grand Tour, waarbij het opdoen van kennis over de oude Europese cultuur voorop stond. Deze bovenklasse had veel tijd en geld. Jongeren in de periode, tussen hun

opleiding en carrière, gingen op reis door Europa. Het doel van deze rondreis was om bij te leren over de Europese cultuur, architectuur, talen en geografie. Vooral naar Italië gingen de zgn. Bildungsreisen. Maar ook naar de Duitse landen, Zwitserland, Oostenrijk en Spanje. Educatieve reizen deden ook de zonen van Johann Arnold von Clermont, vooral om het koopmansvak te leren. Vrienden uit de kring van Fritz Jacobi, echtgenoot van Betty von Clermont hebben diverse reizen beschreven, zoals: Goethe, Forster en de gebroeders Humboldt. Ook de zoon van Betty, Georg Arnold Jacobi heeft samen met Graf von Stolberg een reis door Zwitserland en Italië gemaakt: Om zich te verantwoorden moest de reis worden vastgelegd in brieven en/of dagboeken. (Afbeelding: Georg Forster, wereldreiziger, die ook J. A. von Clermont in Vaals heeft bezocht - naar een schilderij van Tischbein omstreeks 1785)

Heren Hons en Horbach herstellen religieus plekje aan de Nieuwe Hertogenweg

De mensen die er dagelijks langs komen zullen Joep Hons en Fon Horbach dankbaar zijn... Het wegwkruis was al vele jaren een vertrouwd beeld in de prachtige omgeving aan de Nieuwe Hertogenweg naar het Drielandpunt. Het kruis houdt de wacht bij het oude kerkhof van Vaals, maar was plots verdwenen. Uiteraard kwam de bekende veldkruizenbeheerder Joep Hons dit te weten. In dit soort situaties, dat weet hij uit ervaring, gaat hij altijd zeer omzichtig te werk. Hij informeerde links en rechts of iemand wist wat er aan de hand was.

Was het wegmonumentje gestolen? Of had iemand het meegenomen om het te restaureren? Dit soort vragen stelde Joep aan medewerkers van de gemeente Vaals, leden van heemkundekring Sankt Tolbert et cetera. Een duidelijk antwoord kon niemand hem geven.

Uiteindelijk besloot de noeste werker op het vlak van veldkruizen om het herstel in eigen hand te nemen. Samen met zijn maatje Fons Horbach ging hij aan de slag. Joep zorgde voor een nieuw corpus en Alphons maakte een fonkelnieuw houten kruis. Het materiaal? Eiken- en hardhout! Bijgaande foto verduidelijkt dat het vertrouwde (religieuze) hoekje bij het oude kerkhof weer in ere is hersteld. Met dank aan de heren Horbach en Hons. (Tekst Joos Beckers)

Wisseltentoonstelling

In het verenigingsgebouw Óp Sankt Tolbert is nu een vitrine ingericht waarin leden enkele stukken uit hun persoonlijk archief of verzameling kunnen

tentoonstellen. Deze kleine tentoonstelling wordt regelmatig gewisseld. Op dit moment zijn er enkele fraaie boeken van Jean Cohist te zien.

'Mannen der letteren' in Vaals

De schrijver en columnist Arnon Grunberg was van 8 tot en met 10 oktober 2012 op bezoek in Vaals. Aanleiding daarvoor was een passage in een van zijn columns in de Volkskrant, die leidde tot een uitnodiging om Vaals eens echt te leren kennen. Grunberg ging daar graag op in. Hij had weliswaar Vaals in zijn jeugd en enkele jaren geleden al eens bezocht. Het toch wat eenzijdige beeld dat hij daaraan had overgehouden heeft hij na zijn bezoek moeten bijstellen.

Zie ook:

www.sankttolbert.nl/publicaties/persberichten/images_en_pdf/Grunberg%20vs%20de%20provincie.pdf

iets vergelijkbaars heeft zich hier zo'n 70 jaar geleden afgespeeld. Een jonge Harry Prick (Roermond 1925 – Maastricht 2006), zoon van de gemeentesecretaris Vaals, ging in 1943 in briefverkeer met de 'grote' Lodewijk van Deyszel (pseudoniem van Karel Alberdingk Thijm) over een literair onderwerp. Deze relatie breidde zich spoedig uit tot persoonlijke ontmoetingen in Haarlem en Vaals. Harry G.M. Prick woonde met zijn ouders (en broer Arthur) op Maastrichterlaan 217. Daar arriveerde eind januari 1952 een twintigtal kisten met brieven, manuscripten, aantekeningen, dagboeken en curiosa van de op 26 januari daaraan voorafgaand overleden Lodewijk van Deyszel. Sindsdien heeft dr. Prick, leraar Nederlands aan de kweekschool in Heerlen en later conservator van het Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum in Den Haag, vele, vele uren gewijd aan de schim van zijn vereerde "oom Karel", met wie hij als zeventienjarige in contact kwam. Hij editeerde, annotateerde en becommentarieerde Van Deyszels nalatenschap met zorgzame hartstocht, hetgeen resulteerde in een tweedelige biografie: 'In zekerheid van eigen heerlijkheid' en 'Een vreemdeling op de wegen'. Zie ook: nl.wikipedia.org/wiki/Harry_G.M._Prick.
(Foto: Prick en van Deijssel)

Geen nieuwbouw Verves

Het appartementencomplex achter het monumentale Verves in Vaals wordt geschrapt omdat er geen kopers voor zijn. De projectontwikkelaar richt zich nu op de verkoop van de vijf woningen in het gerenoveerde Verves. "Het is mooier en beter voor het monument Verves als het vanachter groen blijft", aldus wethouder Verbeek. Diverse omwonenden hadden reeds bezwaar ingediend tegen de extra nieuwbouw in de achtertuin van het monument. Lees ook:

www.sankttolbert.nl/publicaties/persberichten/images_en_pdf/Geen%20nieuwbouw%20Verveshuis.pdf

Victor Voncken schrijft in het Infoblad van de gemeente Vaals (juli 2012) over de geschiedenis van het Verves o.a. 'Het pand dankt zijn benaming aan zijn vroegere bestemming, toen er op deze plaats een gebouw van de Mennonieten stond, waarin textielproducten werden geverfd. Een zaal in het huis werd door de doopsgezinden als kerkruimte gebruikt. Mennonieten zijn volgelingen van de Nederlander Menno Simons, die zich pas op

volwassen leeftijd laten dopen.

De oude kern van het gebouw bevindt zich in de zuidvleugel van het huidige complex. Het oudste gedeelte is het achterhuis, gebouwd vlak voor 1750, waar zich vermoedelijk op de eerste verdieping de kerkruimte bevond. Het voorhuis met aan de linkerkant een kerkrentje bouwde men vlak na 1750. Daar zich onder de leden van de Mennonieten lakenfabrikanten, zoals de familie von Loevenich bevonden, is het niet zo vreemd dat men een ververij had.'

(Foto uit 1950: archief Hkk Sankt Tolbert)

Uit het Rijke Roomse Verleden

Schone dag voor de parochie Vaals

VAALS, 26 Maart 1951 (Eigen corr.)

De parochie Vaals heeft zich niet door het winterse weer laten weerhouden om haar neomist een hartelijke en spontane hulde te brengen. De mooie versiering van Kerkweg, Kerkplein en ouderlijke woning, het rijke vlaggenvertoon en de grote belangstelling op de feestdag waren even zovele blijken van hoogachting en eerbied voor de priesterlijke waardigheid, welke de Weleerw. pater Jos. Spobeck, Montfortaan, als bijzondere genade geschonken werd. Onvergetelijk was het

ogenblik, toen pater Spobeck in zyn dierbare parochiekerk en te midden van een grote schare parochianen voor de eerste maal de trappen van het altaar besteeg, om 't misoffer op te dragen. Bij deze indrukwekkende plechtigheid, opgeluisterd door muziek en zang, werd de neomist geassisteerd door zyn confrater, pater Reinders als diaken, kapelaan Albert als sub-diaken en pastoor Prickaerts als presbyter-assistent. Pater van Mulken hield een mooie feestpredicatie over de verheven waardigheid van het priesterschap. Nadat de jonggewijde vóór de plechtige Hoogmis aan de ouderlijke woning een hartelijke kinderhulde was bereid en hem een gouden kelk als geschenk der parochie was aangeboden, vertolkte na afloop der plechtigheid kinderhart en kindermond de diepe gevoelens van genegenheid en hoogachting. Met zichtbare ontroering gaf pater Spobeck uiting van zyn diepgevoelde dank. In de loop van de namiddag brachten de harmonie, de M.Z.V. St. Ceclia en de Liedertafel de jonggewijde een muzikale hulde.

(Foto en tekst via Berni Thewissen-Leenders en Jurgen Maassen)

Verleden&Heden

V&H nr. 14 is bij de drukker. Het boek verschijnt in een oplage van 400 ex. en de verkoop begint tijdens de bijeenkomst van 30 november 2012. Het boek kost € 14,50 (voor leden € 12,50). Deze buitengewoon interessante uitgave mag u niet missen. Hier de titels van de artikelen: *Het bewogen leven van Caspar Niessen; het verhaal onder een Stolperstein.* <> *Van Einigheid naar Erewacht* <> *Familie Leenders-Krout;*

kroniek van een Vaalser ondernemersgezin in de 20ste eeuw <> *Reconstructie van een kort leven; Joep Francotte 1920 – 1944* <> *Jef Loo; dichter en schrijver uit Vijlen* <> *Gesneuveld in een zinloze strijd; het verhaal van dpl. korp. Leo Phijl uit Vaals* <> *Nog iets over de Obelisk* <> *E Sjpazier Sjtendsje* <> *Uit mijn Archief, deel III* <> *Het verhaal van Wiel Eijkenboom; van textielarbeider tot mijnwerker in België.*

Nieuw Vaalser dialectboek

VAALSER ZANG EN PLEZIER IN DE VOORBIJE ZESTIG JAAR

völser
Zenge en Laache

MET MEER DAN 120 FOTO'S

BOEK INCL. CD-ROM
BOORDEVOEL ORIGINELE
NOSTALGISCHE OPNAMEN!

Vols pakt oes'. Liedjes en 'buute-reden' in het "Völser Plat"

Luister, lees en geniet van de vele liedjes, en 'buut' voordrachten in het "Völser Plat" van o.a. Lambert Erven, Joep Hermans, Jo Kern, Trudy Meijers, Heinz Quadflieg enz., uit de voorbije zestig jaar.

160 pagina's met een glimlach, vol geestige, spitsvondige en vaak satirische teksten over Vaals, het leven en de dagelijkse beslommeringen. Verzameld, voor u opgetekend en samengesteld door Guus Erven en Jo Kern.

Verkrijgbaar vanaf 19.11.2012 à € 19,50,- bij:
Tabakspeciaalzaak Staps-Sparla Vaals
Read Shop Vaals

LITGEGEVEN MET MEDEWERKING VAN WONINGSTICHTING VAALS, GEMEENTE VAALS EN HEERKUNDEVERENIGING ST. TOLBERT VAALS BIJ HELIOS VERLAG/AKEN

Een jaar na het verschijnen van het eerste dialectboek presenteren Guus Erven en Jo Kern nu hun tweede. Daar waar in het eerste boek teksten die aan carnaval refereerden niet waren

opgenomen, vormen deze teksten hier de hoofdmoot. Beide heren kwamen er bij hun verzamelwerk al snel achter dat Vaals rijk is aan prachtige carnavalssjlajer. Het kon niet uitblijven dat ook dit tekstmateriaal in een boek zou worden opgenomen. Het boek bevat bovendien een schat aan fotomateriaal, veelal nog nooit gepubliceerd. Wat het boek helemaal compleet en uniek maakt is een CD met historische live-opnamen van Völser sjlajer en de kampioensbuut 1954 van Lambert Erven. Het boek zal worden gepresenteerd op zondagmiddag 18 november om 14.00 uur Óp Sankt Tolbert aan de Bloemendalstraat 11A, waar het die middag ook te koop is voor € 19,50.

Zie ook:

www.sankttolbert.nl/publicaties/persberichten/ima_ges_en_pdf/Koester%20de%20pieëpel.pdf

Herdenking

Op vrijdag 19 oktober 2012 vond er om 18.00 uur een herdenking plaats bij het oorlogsgraf op het kerkhof aan de Seffenterstraat.

Herdacht werd de bevrijding van Vaals op 19 oktober 1944, de hier

begraven militairen en een verzetsstrijder uit WOII. De gemeente Vaals heeft dit graf in 2010 laten restaureren en drie scholen 'De Cathabel, De kleine Wereld, Op de Top' hebben dit graf geadopteerd. Aanwezig waren leerlingen, leerkrachten en ouders. Bovendien een aantal leden van heemkundekring Sankt Tolbert. Er werd kort ingegaan op de geschiedenis van het graf, enkele gedichten werden voorgelezen en door de leerlingen werd een bloemstuk geplaatst.

Toeristentreintje

120 Jaar na de elektrificatie van de paardentramlijn Aken – Vaals gaat er in het land van Vaals/Lemiers/Vijlen waarschijnlijk weer een treintje rijden. Jawel! Destijds had Vaals de Nederlandse primeur van een elektrische tram met bovenleiding. De toeristentrein die binnenkort mogelijk door de ondernemers van Vaals op de 'rails' wordt gezet, is er eentje op rubberen banden. Nee, de inwoner van de

grensgemeente hoeft geen angst te hebben dat de straten in de gehele gemeente vol gestouwd worden met bielzen. En er komt ook geen bovenleiding. Nee, het nieuwe vervoermiddel waarmee de toeristen worden rondgereden langs de mooiste plekjes van de gemeente Vaals is in feite nep! Een autootje dat op een locomotief lijkt, of iets dergelijks.

(Tekst Joos Beckers)

Internet

- Foto's van Vaals: www.transportnostalgiezuid-limburg.nl/
- De Bergbau uit de Aachener Region: Hier kun je het "Vereinsmitteilungsblatt" downloaden van het Bergbaumuseum Grube Annall: www.bergbaumuseum-grube-anna2.de/museum/annablattonline.php

- Afronding restauratie Obelisk Vaals (deel 3) Week 42 - 2012: www.youtube.com/v/oMMpFY0YB7A
- Voor de heemkundige historie van groot belang: www.encyclo.nl/begrip/Corpus%20Gysseling

Wist u...?

...dat een schelp, gevonden in de formatie van Vaals in de Eschberg, in 1885 de naam kreeg 'Trigona Vaalsensius'.

Vol(s)zinnen voor 'lompe vlegel'

"Dat is e ònjetappetsiert kellerloach" – "Dat is ènge ònjekommeletsierde" – "Dat is ènge ònjehoebelde"

Ledennieuws

Nieuwe aanmeldingen:
Paul Bovendeert (Sittard)
Emil Leenders (Vaals)

Ed Mans (Vaals).

De vereniging heeft nu 223 leden

Activiteitenagenda

Vrijdag 28 oktober om 19.30 uur:
Bijeenkomst van Heemkundekring Sankt Tolbert in het verenigingsgebouw aan de Bloemendalstraat 11A.

Zondag 18 november om 14.00 uur:
Presentatie dialectboek 'Völser zenge en laache'.

Vrijdag 30 november om 19.30 uur:
Bijeenkomst van Heemkundekring Sankt Tolbert in het verenigingsgebouw aan de Bloemendalstraat 11A.

Tevens presentatie van Verleden&Heden nr. 14.

Speciale verjaardagen (70+) van Sankt Tolbert – leden

November 2012

Theo Valkenberg (8-11-1937)

Dolf Baltus (14-11-1939)

Hans Phijl (16-11-1938)

Wim Steernberg (20-11-1941)

Maria Rombach-Geraerts (23-11-1929)

Kethie Schnarkowski-Kohl (24-11-1929)

Jo Bost (26-11-1933)

Anna Esser-Sparla (26-11-1935)

Allen van harte proficiat!

Leden die vermelding in deze rubriek niet op prijs stellen gelieven dit tijdig door te geven aan het secretariaat.

Reageren

De nieuwsbrief is een maandelijks uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert (inhoud: Leo Junggeburst; opmaak Marcel Wolff). Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com. De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.

